

**Pohjois-Pohjanmaan
ympäristökeskuksen moniste**

24

Antti Huttunen ja Tuukka Pahtamaa

**Luontonselvitykset
yleis- ja asemakaavoissa**

ISSN 1455-4151

Valokuvat:
Tuukka Pahtamaa
Taitto: Sinikka Karvonen
Paino: Painotupa Ky
Oulu 2002

Esipuhe

Vuosikymmenten saatossa kaavojen lähtöselvitysten sisältö- ja laajuusvaatimukset ovat melkoisesti lisääntyneet. Vaatimusten kasvu on näkynyt erityisen voimakkaasti luonnonympäristöä käsittelevien selvitysten tasossa. Tähän ovat vaikuttaneet ihmisten arvojen muutokset ja niistä kumpuavat lainsäädännön muutokset. Luonnonsuojelu- ja rakennuslainsäädäntö on uudistettu viime vuosina. Natura-verkosto on perustettu ja suojeluohjelmien toteuttamiseen on panostettu. Myös valtioneuvoston vuonna 2000 hyväksymissä valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa on luonnonperintö keskeisesti esillä.

Tämän oppaan tarkoituksena on toimia muistilistana kaavoitettavan alueen luontotarvojen ja kaavoituksen luontovaikutusten selvittämisessä. Opas palvelee kuntakaavoitusta eli yleis- ja asemakaavojen laadintaa. Opasta voidaan hyödyntää myös kaavoituksen viranomais- ja työneuvotteluissa pohdittaessa selvitysten sisältöön ja laajuuteen liittyviä kysymyksiä.

Opas on laadittu Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen luonnonsuojeluosaston ja alueidenkäytön osaston yhteistyönä. Päävastuun laadinnassa ovat kantaneet ylitarkastaja Tuukka Pahtamaa ja arkkitehti Antti Huttunen. Osastosihtööri Sinikka Karvonen on muokannut oppaan julkaisuksi.

Tapio Tuuttila
maankäyttöpäällikkö

Sisällys

Esipuhe	3
I Luontaselvitysten laajuus ja huomiointi eri kaavatasoilla	5
1.1 Yleiskaavat	5
1.2 Asemakaavat	5
1.2.1 Laaja-alaiset asemakaavat, ranta-asemakaavat	5
1.2.2 Pienialaiset asemakaavat	6
1.3 Luontaselvitysten huomiointi kaavan laadinnassa	6
1.3.1 Kaavamääräykset yleis- ja asemakaavoissa	6
1.3.2 Pohjois-Pohjanmaan maankohoamisrannikko	8
1.3.3 Vaikutusten arviointi	9
2 Luontaselvitysten sisältö	10
2.1 Yleistä:	
a) työn ohjelmointi,	
b) inventointityö,	
c) johtopäätökset,	
d) vaikutusten arviointi	10
2.2 Yleistietoa alueen luonnosta ja rakennettavuudesta	11
2.3 Valtioneuvoston periaatepäätökset luonnonsuojeluohjelmista	12
2.4 Muut inventoinnit	13
2.5 Luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilain mukaisten luontotyyppien suojelu	14
2.6 Uhanalaiset lajit ja erityisesti suojeltavat lajit	15
2.7 Raportointi	15
3 Säädoستاustaa	17
3.1 Taustaa maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/99)	17
3.2 Taustaa määkäyttö- ja rakennusasetuksessa (895/99)	18
3.3 Taustaa luonnonsuojelulaissa (luvut 2.5 ja 2.6)	18
3.4 Taustaa valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista	19

Luontoselvitysten laajuus ja huomiointi eri kaavatasoilla

Luontoarvot selvitetään siinä laajuudessa kuin kaavan sisältö vaatii. Laajemmissa luontoselvityksissä tulee käyttää biologista asiantuntemusta, esim. biologia tai vastaavan koulutuksen saanutta. Kaava-asiakirjoista tulee selvittää, että kaavan laadinnassa on otettu huomioon luontoarvot.

1.1 Yleiskaavat

Yleiskaavoissa tarvittavien luontoselvitysten laajuus ja taso sovitaan tapauskohtaisesti esim. viranomaisneuvottelussa kaavoituksen alkuvaiheessa. Pääsääntöisesti yleiskaavoissa edellytetään laajoja erillisselvityksiä luontoarvojen osalta. Yleiskaava kohdistuu usein luonteeltaan varsin erilaisiin alueisiin, jolloin luontoselvitykseltä edellytetään laajempaa ja monipuolisempaa otetta kuin detaljikaavoituksessa.

Luontoarvot tulee yleensä selvittää asiantuntijan tekemän maastoselvityksen perusteella. Selvityksen tulee sisältää:

1. Yleistietoa alueen luonnosta ja rakennettavuudesta
2. Olemassa olevat suojelukohteet ja inventoinnit
3. Luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilain mukaiset luontotyyppit
4. Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat lajit
 - lähtökohtana olemassa olevat tiedot; vanhojen tietojen päivitys maastossa
 - mikäli on syytä epäillä löytyvän muitakin uhanalaisia/suojeltavia lajeja, tulee selvityksiä tarkentaa maastokäynneillä

1.2 Asemakaavat

Asemakaavoissa voidaan usein hyödyntää aikaisemmin yleiskaavoituksen yhteydessä tehtyjä luontoselvityksiä. Ongelmana voi olla, mikäli aiemmat selvitykset on tehty kauan sitten, esim. ennen luonnonsuojelulain kokonaisuudistuksen (voimaan 1.1.1997), sekä metsälain ja vesilain uudistusten voimaan tuloa. Tällöin niistä yleensä puuttuvat mm. arvokkaiden luontotyyppien inventoinnit, joilta osin selvityksiä voidaan joutua täydentämään.

Mikäli yleiskaavaa ei ole laadittu tai siitä puuttuvat luontoselvitykset, tulee myös asemakaavojen laadinnassa selvittää tarpeellisessa määrin alueen luontoarvot.

1.2.1 Laaja-alaiset asemakaavat, ranta-asemakaavat

esim. uudet, laajahkot asuntoalueet ja työpaikka-alueet, yleensä alueet, joissa laajoja luonnontilaisia alueita

Luontoarvot tulee yleensä selvittää asiantuntijan tekemän maastoselvityksen perusteella. Selvityksen tulee sisältää:

1. Yleistietoa alueen luonnosta ja rakennettavuudesta
2. Olemassa olevat suojelukohteet ja inventoinnit
3. Luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilain mukaiset luontotyyppit
4. Uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat lajit
 - lähtökohtana olemassa olevat tiedot; vanhojen tietojen päivitys maastossa
 - mikäli on syytä epäillä löytyvän muitakin uhanalaisia/suojeltavia lajeja, tulee selvityksiä tarkentaa maastokäynneillä

1.2.2 Pienialaiset asemakaavat

esim. pienialaiset asemakaavojen muutokset, uudet asemakaavat rakennetuille alueille, yleensä alueet, joissa vain vähän luonnontilaisia alueita

Luontoarvojen selvittämiseen riittää yleensä kaavan laatijan arviointi paikan päällä sekä olemassa olevan tiedon tarkistaminen.

Tarvittaessa tulee laatia tarkempi selvitys. Mikäli alueella ei ole erityisiä luontoarvoja, sekin on syytä todeta kaavaselostuksessa.

1.3 Luontoselvitysten huomiointi kaavan laadinnassa

Luontoselvitysten tulokset tulee osoittaa kaavassa. Niiden aiheuttamat rajoitukset alueiden käytölle ja rakentamiselle tulee myös esittää selkeästi kaavamääräyksellä. Kaavamääräysten sisällöstä voi neuvotella ympäristökeskuksen kanssa.

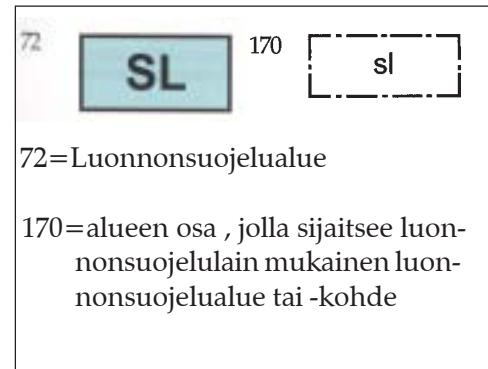
Yleiskaavoissa ja asemakaavoissa käytettävät merkinnät ovat pääosin samanlaisia. Asemakaavassa voidaan käyttää luonnonsuojelualuumerkintää myös alueen osana sl-merkinnällä (merkintä 170).

Lisäksi eroa on määräyksiin mahdollisesti liittyvissä oikeusvaikutuksissa. Yleiskaavamääräyksiin voidaan liittää esim. rakentamisrajoitus (MRL 43.2 §) tai maisemaa muuttava toimenpide voidaan määrätä luvanvaraiseksi (MRL 43.2 §). Asemakaavoissa nämä rajoitukset ovat voimassa suoraan lain perusteella. Sekä asemakaavassa että yleiskaavassa voidaan antaa suojelumääräyksiä, jos jotakin aluetta tai rakennusta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava (MRL 41.2§ ja MRL 57.2§). Suojelumääräykset eivät saa olla maanomistajalle kohtuuttomia.

1.3.1 Kaavamääräykset yleis- ja asemakaavoissa

Luonnonsuojelualueet

Jo perustetut luonnonsuojelualueet osoitetaan aluemerkinällä SL (Luonnonsuojelualue). Asemakaavassa voidaan tarvittaessa käyttää myös viivamerkintää sl (Alueen osa, jolla sijaitsee luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue tai -kohde).

Lisämerkintänä voi olla esim.

Luonnonsuojelulain nojalla perustettu luonnonsuojelualue. Alueen käytössä on otettava huomioon alueen hoito- ja käyttösuunnitelma.

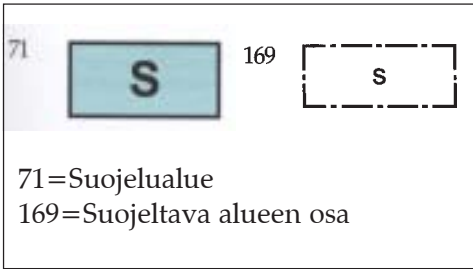
Luonnonsuojeluohjelmat

Mikäli alueelle on tarkoitus perustaa luonnonsuojelulain mukainen suojelualue, käytetään aluemerkinää SL (Luonnonsuojelualue). Asemakaavoissa voidaan käyttää myös viivamerkintää sl (Alueen osa, jolla sijaitsee luonnonsuojelulain mukainen luonnonsuojelualue tai -kohde).

Lisämerkintänä voi olla esim.

Luonnonsuojelulain nojalla perustettava luonnonsuojelualue. Ennen alueen perustamista ja hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymistä maankäytössä on otettava huomioon alueen suojeluohjelman vaatimukset. Alueella ei saa suorittaa sen luonnontilaa muuttavia toimenpiteitä. (suojelumääräys MRL 41.2 §)

Yleiskaavoissa voidaan käyttää myös rakentamisrajoituksia tai edellytystä maisematyöluvasta (MRL43§).

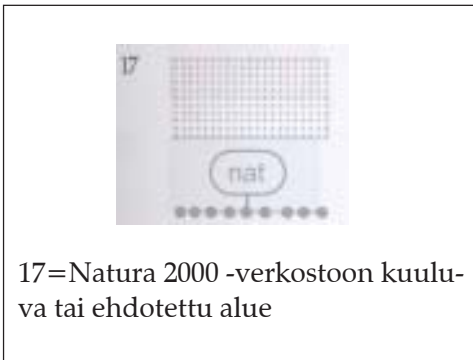

Mikäli alueen luontoarvot turvataan vain kaavoituksella, käytetään aluemerkitä S (Suojelualue). Asemakaavoissa voidaan käyttää myös viivamerkitä s (Suojeltava alueen osa). Merkitöjä on syytä tarkentaa MRL 41.2§:n ja MRL 57.2§:n mukaisilla suojelumääräyksillä.

Lisämerkintänä voi olla esim. Alue, jolle valtioneuvosto on hyväksynyt lintuvesien suojeluohjelman. Alueen käytössä on otettava huomioon alueen suojeluohjelman vaatimukset. (suojelumääräys MRL 41.2 §)

Yleiskaavoissa voidaan käyttää myös rakentamisrajoituksia tai edellytystä maisematyöluvasta (MRL43§).

Natura-alueet

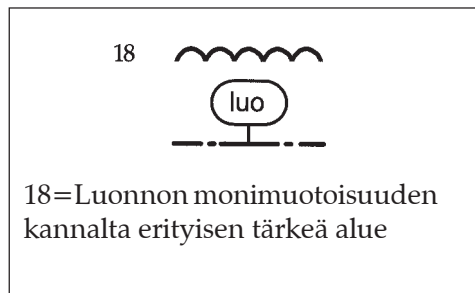
EU:n Natura 2000 -verkostoon sisällytetyt tai siihen valtioneuvoston ehdottamat alueet osoitetaan yleiskaavamerkinnällä 17 (Natura-verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue) ja asemakaavoissa vastaavalla merkinnällä 188. Merkitä on viiva- tai rasterimerkitä ja alueen varsinainen käyttötarkoitus voi vaihdella vesialueista maa- ja metsätalousalueisiin tai rakennusalueisiin.

Merkitä tulee tarkentaa lisämääräyksin. Kyseeseen voivat tulla suojelumääräykset sekä yleiskaavoissa rakentamisrajoitukset tai edellytys maisematyöluvasta.

Lisämerkintänä voi olla esim. Luontodirektiivin liitteiden II ja IV mukaisen lietetattaren esiintymisalue. Lajin suojelutavoitteet on otettava huomioon alueella tehtävissä toimenpiteissä. Maisemaa muuttavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyölupaa (toimenpiderajoitus MRL 43.2 §).

Ne Natura-alueet, jotka on tarkoitettu toteuttaa luonnonsuojelulain keinoin, tulee osoittaa SL-merkinnällä. Merkinnästä tulee käydä ilmi myös se, että alue sisältyy Naturaan.

Muut merkittävät luontoalueet

Näihin alueisiin kuuluvat mm. luonnonsuojelulain, metsälain ja vesilain mukaiset arvokkaat luontotyypit, uhanalaisten lajien esiintymisaluet, perinnebiotoopit ja muut inventoinnissa selvitettyt merkittävät luontoalueet.

Mikäli luontoarvot ovat erityisen merkittäviä, voidaan käyttää tarvittaessa myös S ja SL-merkitöjä. Muutoin alueet osoitetaan asemakaavamerkinnällä 189 tai yleiskaavamerkinnällä 18 (Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue). Merkitä on viiva- tai rasterimerkitä ja alueen varsinainen käyttötarkoitus voi vaihdella vesialueista maa- ja metsätalousalueisiin tai jopa rakennusalueisiin. Asemakaavoissa voidaan käyttää myös viivamerkitä s (Suojeltava alueen osa).

Merkintöjä tulee tarkentaa lisämääräyksin. Kyseeseen voivat tulla suojelumääräykset, sekä yleiskaavoissa rakentamisrajoitukset tai edellytys maisematyöluvasta. Indeksillä voidaan myös tarvittaessa erottaa erityyppiset luontokohteet toisistaan.

Yleiskaavamerkinnän 18 (Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue) lisämerkintänä voi olla esim.

Luonnontilainen hiekkaranta, joka on luonnonsuojelulla suojeltu luontotyyppi. Aluetta ei saa muuttaa niin, että luonnontilaisen hiekkarannan ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu. Maisemaa muuttavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyö lupaa (toimenpiderajoitus MRL 43.2 §).

Lisäindeksillä voidaan myös erotella eri lain mukaiset luontotyypit:

Aluetta ei saa muuttaa niin, että alueen ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu. Maisemaa muuttavaa toimenpidettä ei saa suorittaa ilman maisematyö lupaa (toimenpiderajoitus MRL 43.2 §)

- 1 luonnonsuojelulain mukainen luontotyyppi
- 2 metsälain mukainen luontotyyppi
- 3 vesilain mukainen luontotyyppi

82

MY

76

/s

82=Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla erityisiä ympäristöarvoja.

76=Alue, jolla ympäristö säilytetään

Merkittävillä luontoalueilla voidaan käyttää myös aluemerkinä MY (Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja). Aluemerkinään liitettävä merkintä /s (Alue, jolla ympäristö säilytetään), on ensisijaisesti tarkoitettu rakennetun ympäristön suojeluun, mutta sitä on käytetty myös luontokohteissa.

Edellämainittujen merkintöjen lisäksi voidaan käyttää myös tarpeen mukaan sovellettuja merkintöjä luontokohteista, jotka halutaan kaavassa huomioidavaksi. Merkintänä voi käyttää esim. viiva- tai kohdemerkintää, johon liitetään aluetta kuvaava tunnus. Merkintänä ja määräyksenä voi olla esim:

my YMPÄRISTÖARVOILTAAN
MERKITTÄVÄ ALUE

Alue pyritään säilyttämään mahdollisimman luonnonmukaisena. Rakentaminen ja ympäristönhoito on alueella sallittua niin, että luonnonympäristön ominaispiirteet säilyvät.

- 1 maisemaltaan arvokas
- 2 eläimistöltään arvokas
- 3 kasvillisuudeltaan arvokas

1.3.2 Pohjois-Pohjanmaan maankohoamisrannikko

Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista on tullut lainvoimaiseksi 26.11.2001. Alueidenkäyttötavoitteet tulee ottaa huomioon kaavojen laadinnassa. Tavoitteissa on erikseen mainittu, että alueidenkäytöllä edistetään mm. *maankohoamisrannikon* säilymistä luonto ja kulttuuriarvojen kannalta erityisen merkittävinä aluekokonaisuuksina.

Käytännössä tämä edellyttää riittävien selvitysten laatimista kaavoitettaessa maankohoamisrannikoille. Maankohoamisrannikolle tyypillisten maisema- ja luontoalueiden edustavuus tulee turvata tarvittaessa kaavamääräyksillä. Joissakin tapauksissa maankohoaminen voi vaikuttaa myös alueen maankäyttöön. Näin voi olla esim. tiiviisti rakennetuilla jokien suistoalueilla, joissa maankohoamisen ympäristövaikutukset ovat merkittäviä lyhyellä aikavälillä.

1.3.3 Vaikutusten arviointi

Kaavan vaikutukset tulee arvioida myös selvitettyjen luontokohteiden osalta. Vaikutusten arvioinnissa tulee osoittaa mm. kaavassa esitettyjen rakentamistoimenpiteiden vaikutukset luontoarvoihin sekä mahdolliset toimenpiteet haitallisten vaikutusten lieventämiseksi.

si. On suotavaa, että vaikutusten arvioinnin tekee sama henkilö, joka on myös laatinut luontoselvitykset.

Vaikutusten arvioinnista kaavoituksen yhteydessä on ohjeita mm. ympäristöministeriön julkaisuissa Yleiskaavan selostuksen laatiminen (1996) ja Asemakaavan selostus (2000).

Kuva 1. Luonnontilaista hiekkarantaa ja puutonta hiekkadyyniä, jotka edustavat luonnonsuojelulla suojeltua luontotyyppiä.

2

Luontoselvitysten sisältö

2.1 Yleistä:

- a) työn ohjelmointi,**
- b) inventointityö,**
- c) johtopäätökset,**
- d) vaikutusten arviointi**

a) työn ohjelmointi: Luontoselvitysten teko on monimuotoinen ja vaativa työkenttä. Työ on hyvä aloittaa tavoitteenasettelusta: minkälainen kohde on kyseessä? Kuinka laaja luontoselvitys on tarpeen? Mihin luontoselvityksessä pitäisi keskittyä? Onko tiedossa olemassa olevaa inventointiaineistoa? Sisältyykö alueesta osia luonnonsuojeluohjelmiin tai aikaisempien kaavojen luonnonsuojelualuevarauksiin? Onko alue keskeinen virkistyskäytölle nyt tai tulevaisuudessa? Mikä on maisemakuvasa keskeistä, onko arvokasta luonnonmaisemaa? Onko alueella vanhan laidunkulttuurin luomaa perinnekasvillisuutta? jne.

Tavoitteenasettelussa selkeytetään, mitkä ovat alueen käytön tavoitteet ja siltä pohjalta kohdennetaan ja rajataan selvitykset. Näin pystytään arvioimaan, mitä alueelta pitäisi inventoida: luontotyyppejä, eläimistöä, kasvillisuutta, geomorfologiaa, maisemakuva, luonnontilaa/vaurioalueita, luontoon liittyviä kulttuuriarvoja, vesistö- tai pienvesitietoja, jotakin erityiskysymystä jne. Luontoselvityksen seikkaperäisyyteen tulee kiinnittää sitä enemmän huomiota mitä monimuotoisemmasta (ja suuremmasta) kaavoitettavasta alueesta on kyse. Tavoitteenasettelu on hyvä selkeyttää laatimalla työohjelma. Tämä on siis selvitysten ohjelmointivaihe.

Luontoselvitykset tulee kohdistaa oikein. Usein ne kohdistuvat erityisesti luonnontilaisiin tai luonnontilaisen kal-

taisiin alueisiin. Kuitenkin kulttuuriympäristössäkkin voi olla sellaista luonnon monimuotoisuutta, joka on syytä selvittää kaavoituksen luontoselvityksessä: esim. perinnebiotoopit (perinnemaisemat), kulttuuriympäristöön sidonnaiset uhanalaiset lajit. Selkeimmin luontoselvityksen ulkopuolelle jäävät taajamat ja voimakkaasti rakennetut ympäristöt, piha-alueet ja viljelymaat. Viljelymaiden reunamat ja luonnonmetsää omaavat puistoksi/viheralueeksi suunniteltavat kohteet saattavat hyvinkin tulla kyseeseen luontoselvityksen kannalta inventoitavina kohteina. Osin nämä alueet liittyvät maisemakuvasa tarkasteluun. Usein on tarkoituksenmukaista yhdistää luonto- ja maisemaselvitykset.

Työn ohjelmointi voi koostua seuraavista vaiheista:

1. Kohteen luonteen analysointi, luontoselvityksen laajuuden määrittäminen: kirjataan luontoselvitykseltä edellytettävät asiat.
2. Olemassa olevan tiedon keruu.
3. Kartoitetaan tarvittavien lisäinventointien tarve ja oikea inventointiajankohta ja menetelmät
4. Työstetään olemassa oleva ja uusi inventointiaineisto tuloksiksi
5. Tehdään johtopäätökset aineistosta, esim. rakentamiseen soveltumattomat luonnonarvoiltaan merkittävät kohteet, jonkin verran rakentamista kestävät alueet jne.
6. Kaavan vaikutusten arviointi (liittyy muihin kaavan vaikutusten arviointeihin)

b) inventointityö, olemassa olevan tiedon keruu. Selvitysten laatiminen kannattaa aloittaa olemassa olevan tie-

don keruulla. Tämä vaihe hahmottaa selväksi, mitä alueelta jo tiedetään ja mitä tulee vielä inventoida maastossa.

Varsinainen inventointityö: Inventoinnissa on kiinnitettävä huomiota menetelmän oikeellisuuteen (esim. otosten määrä, teknisesti oikea suoritus, lajiston tuntemus). Inventoinnin on oltava oikea-aikainen (esim. laululinnuilla laulukausi/sorsalinnuilla pariutumisaika, jolloin parit ovat reviirillään näkyvillä jne.). Nämä on otettava huomioon jo työn ohjelmointivaiheessa. Inventoijan on tunnettava kohteensa kasvi-, lintu ym. lajit sekä luontotyypit sekä osattava ilmaista tulokset selkeästi. Inventoinnissa keskitytään niihin kohteisiin, jotka tavoitteenasettelussa valitaan keskeisiksi alueen monimuotoisuuden ilmentäjiksi ja joihin kaavoituksen vaikutuksia halutaan selvittää.

c) johtopäätökset: Luontoselvitys ei saa jäädä pinnalliseksi ja kaavan laadinnassa irralliseksi omaksi kokonaisuudekseen. Luontoselvitykseen tulee kirjata, millä tavalla arvokkaaksi todetut luontokohteet tulisi ottaa kaavoituksessa huomioon: esim. mitkä alueet tulisi jättää kokonaan rakentamistoiminnan ulkopuolelle, millä alueilla voidaan joitakin toimenpiteitä sallia, millä keinoilla luonnonarvot voidaan säilyttää jne. Nämä luontoselvityksen johtopäätökset on selvityksen tekijän syytä tehdä, koska ekologisen tiedon tulkinta onnistuu parhaiten asiantuntijalta, joka on kohteen tutkinut itse paikalla. Kaavaa käsittelevät viranomaiset ja muut tahot ovat useimmiten riippuvaisia siitä mitä asiakirjoissa esitetään: heillä ei välttämättä ole omakohtaista tuntumaa kohteeseen. Tämä asettaa luontoselvityksen raportoinnille ja johtopäätösten toelle omat vaatimuksena.

d) vaikutusten arviointi (MRL 9 §). Kaavoituksessa on muistettava ottaa laadittu luontoselvitys huomioon. On pohdittava mitä tapahtuu, jos kaava toteutetaan suunnitellulla tavalla. Esim. väheneekö luonnon monimuotoisuus oleellisesti. Tulee siis arvioida kaavan vaikutukset. Kaavan vaikutusten arvioimiseksi luontoselvitys on yksi keskeinen dokumentti. Luontoselvityksen

perusteella tehtävää ekologista vaikutusarviointia on parasta pohtia jatkuvasti selvittelytyön ja kaavoituksen edetessä. Vaikutustarkastelun tulee perustua asianmukaiseen ja luotettavaan aineistoon ja kokemukseen. Lopputuloksena tulee olla, että kaavan toteutuessa kaavoitetun alueen luonnon monimuotoisuus ja maisemakuvan säilyminen on pystytty turvaamaan mahdollisimman hyvin.

2.2 Yleistietoa alueen luonnosta ja rakennettavuudesta

Maa- ja kallioperä, geomorfologia sekä vesistöt

Otsakkeessa mainitut tekijät luovat perustan alueen luonteen kuvaukselle. Kasvillisuus ja maisemakuva muotoutuvat suuresti em. tekijöistä. Selvityksen kattavuus riippuu kohteesta ja kaavamudosta: laajoissa yleiskaavoissa laajempi kuin suppeissa asemakaavoissa. Antaa viitteitä tonttien rakentamiskelpoisuudesta. Usein riittää yleispiirteinen tausta-aineistoon perustuva selvitys. Kaavan tulee riittävästi turvata alueelle luonteenomaisten ominaisuuksien säilyminen.

Kasvillisuus

Kasvillisuuden kuvaus käsittää kasvillisuuden yleisen kuvauksen, esim. (metstätyypit ym.) sekä yksityiskohtaisemman kuvauksen (suojeltavat luontotyypit, uhanalaiset ja erityisesti suojeltavat kasvilajit). Tausta-aineistoa saa kirjallisuudesta (julkaisuista) ja lisätietoa hankitaan maastokäynneillä ja kartta/kuva-aineistosta. Maastokäynnin tekijän on tunnettava kasvilajit ja otettava huomioon sopivan inventointikauden verran lyhyt kesto (otetaan huomioon työn ohjelmointivaiheessa). Hyvällä etukäteistietämyksellä voidaan valita ne lajit ja luontotyypit selvityskohteeksi, joiden arvioidaan olevan luontovaikutusten kannalta keskeisiä. On muistettava, että tietyille alueelle tyyppillinen kasvillisuus (tai jokin muu luonnonpiirre)

saattaa laajemmin tarkasteltuna olla harvinaisempaa, jolloin säilyttämisvas-
tuu on sillä alueella, missä esiintyminen
on runsainta. On pyrittävä säilyttämään
myös pieniä luonnon erikoisuuksia.
Oman säilyttämisen arvoisen kokonai-
suutensa muodostaa perinnekasvilli-
suus vanhoilla luonnonlaitumilla. Luon-
toselvitys voi sisältää myös hoitosuo-
situksia.

Eläimistö

Eläimistön kuvaus voi käsittää eläimis-
tön yleisen kuvauksen ja yksityiskoh-
taisemman lajitasolle ulottuvan kuva-
uksen. Tarve vaihtelee alueittain ja kaa-
vamuodoittain. Monimuotoisilla koh-
teilla merkittävämpää (esim. rannat,
vesistöt, suot, ikääntyneet metsät, leh-
dot tai lehtomaiset metsät jne.). Eläimis-
tössä linnut ovat usein hyvä ilmentäjä-
ryhmä kohteen luonnonarvoista. Inven-
toitua tietoa saa alan harrastajilta ja jul-
kaisuista. Tarvittaessa on eläimistöä in-
ventoitava maastossa. Maastokäynnin
tekijän on tunnettava inventoitavat
eläinlajit (esim. lintulajit) ja otettava
huomioon sopivan inventointikauden
lyhyt kesto jo työn ohjelmointivaihees-
sa. Joillakin alueilla nisäkässelvitys voi
olla tarpeen (esim. saukko).

Kulutuskestävyys

Alueen kasvillisuus ja maaperä antavat
viitteitä kulutuskestävyydestä. Sen
huomioon ottaminen on tärkeää raken-
nusoikeuden oikealle määrälle ja sijoit-
tamiselle. Mitä kulumisherkempää kas-
villisuus on, sitä tarkemmin se tulee kaa-
voituksessa ottaa huomioon. Samalla
kiinnitetään huomiota jo ilmeneviin
luonnon muutoksiin ja vaurioalueisiin
ja niiden korjaamistarpeeseen.

Virkistyskäyttö

Luontoselvitys antaa viitteitä virkis-
tyskäytön ohjauksen tarpeesta. Virkis-
tyskäyttö tulee ohjata paikkoihin, jois-
sa luonnon monimuotoisuus ei vähe-
ne, mutta toisaalta ihmiset voivat naut-
tia ja virkistäytyä katselemalla ja kuun-
telemalla monimuotoista luontoa.
Usein on kyse jo nyt aktiivisessa ulkoi-
lukäytössä olevasta alueesta. Mahdol-

liset virkistyskäyttöä palvelevat ra-
kenteet tulee mitoitaa ja sijoittaa
luonnon ja maisemakuvan kannalta
kestävällä tavalla.

Rakennuskelpoisuus

Luontoinventointiin liittyy myös alu-
een rakennuskelpoisuuden määrittely.
Rakennuskelpoisuuteen voivat vaikut-
taa erityisen arvokas luonto (esim. luon-
nonsuojelulain mukainen luontotyyppi),
peitteetön ranta (jolloin rakennuk-
set näkyisivät avoimesti maisemaku-
vassa), matala rantavesi (jolloin ainakin
omarantaisen venevalkamallisen loma-
asunnon rakentaminen aiheuttaisi huo-
mattavia muutoksia luonnontilaisessa
rannassa) jne.

Maisemakuva

Maiseman huomioon ottaminen kuuluu
kaavoitukseen. Maisemakuvan analyysi
on apuna rakennusoikeuden sijoitta-
miseksi siten, että se tukee kaunista ja
harmonista maisemaa tai ei ainakaan
merkittävästi heikennä alueen maise-
ma-arvoja. Asutuksen (ja muiden raken-
teiden) sovittaminen maisemakuvaan
korostuu laajoissa kaavoissa tai kaa-
voissa, jotka sijoittuvat näkyvälle pai-
kalle tai paikalle, jossa liikkuu paljon
ihmisiä. Maisemakuvan analysoinnin
yhteydessä merkitystä on luontotyy-
peillä, kasvillisuudella, korkokuvalla,
näkymillä, aikaisemmin toteutuneella
rakentamisella ja maisemakuvan erityis-
piirteillä. Maisemakuvan kautta luonto-
selvitys liittyy kulttuuriympäristöön ja
sen huomioon ottamiseen kaavoituk-
sessa.

2.3 Valtioneuvoston periaatepäätökset luonnonsuojeluohjelmista

Kaavoitustyön yhteydessä on tarkistet-
tava kaavan kohdistuminen seuraaviin
luonnonsuojeluohjelmiin ja inventoin-
teihin ja tarvittaessa selvitettävä vaiku-
tukset näihin.

Valtioneuvosto on hyväksynyt useita luontotyyppikohtaisia suojeluohjelmia. Näille alueille on tavoitteena perustaa luonnonsuojelulain mukainen suojelualue tai turvata kohteet muulla tavoin (esim. kaavoitus). Luonnonsuojelualueet perustetaan säännönmukaisesti kansallis- ja luonnonpuistoista, soidensuojelualueista, lintuvesikohteista, lehtojensuojelualueista, rantojensuojelualueista sekä vanhan metsän kohteista. Natura 2000 -verkostoon sisältyvät kohteet ovat enimmäkseen samoja kuin valtioneuvoston luontotyyppikohtaisissa suojeluohjelmissa. Harjunsuojeluohjelma toteutetaan maa-aineslain nojalla. Valtioneuvosto on hyväksynyt seuraavat suojeluohjelmat:

- kansallis- ja luonnonpuistojen kehittämisohjelma
- soidensuojelun perusohjelma
- lintuvesiensuojeluohjelma
- harjunsuojeluohjelma
- lehtojensuojeluohjelma
- rantojensuojeluohjelma
- vanhojen metsien suojeluohjelma
- Natura 2000 -suojeluverkosto
- koskiensuojelulaki
- valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Mikäli kaavoituksen yhteydessä on tarkoitus ohjata jotakin maankäyttömuotoa luonnonsuojeluohjelmiin sisältyville alueille (esim. moottorikelkkailureitti, tuulivoimala), on muistettava arvioida ympäristövaikutukset. On myös syytä olla yhteydessä hyvissä ajoin Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukseen ja neuvotella vaikutusten arvioinnista ja kaavamerkinnästä. Mikäli kaavoitus kohdistuu Natura 2000 -suojelualueverkostoon sisältyvälle tai siihen ehdotetulle alueelle on muistettava ns. Natura-arvioinnin tarpeen harkinta (LSL 65 §). Tästäkin saa tietoja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselta.

2.4 Muut inventoinnit

Seuraavat inventoinnit ovat kaavoituksessa ohjeena ja antavat tietoa:

- seutukaavan aluevaraukset (esim. suojelu- ja virkistysaluevaraukset)
- olemassa olevat yleiskaavat ohjaavat asemakaavoitusta
- valtakunnallinen harjututkimus (= perusselvitys harjuluonnosta, sen käytöstä ja suojelun tarpeesta v. 1980)
- luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet (geologiset, geomorfologiset, biologiset ja maisemalliset arvot. Valmistunut Pohjois-Pohjanmaalla v. 1999)
- Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemat (kedot, niityt, metsälaitumet, hakamaat, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen julkaisu v. 1997)
- erityissuojelua vaativat vesistöt (vesistöjen erityissuojelutyöryhmän mietintö, kansainvälisesti ja valtakunnallisesti arvokkaat kohteet, komiteamietintö v.1992)
- pienvesi-inventointi (luonnonsuojelullisesti ja kalataloudellisesti arvokkaat pienvedet: lammet, järvet, purot, fladat, kluuvit,)
- uhanalaiset lajit (luonnonsuojeluasetuksen luettelo, uhanalaisuustoimikuntien mietinnöt (erityisesti v. 2000 uusin mietintö, alueellinen uhanalaisten lajien inventointitiedot, Suomen ympäristökeskuksen UHEX-rekisteri: valmisteilla oleva TAXON-rekisteri)
- maakunnan liittojen/ent. seutukaavaliittojen ja kuntien inventoinnit
- muut inventoinnit, selvitykset ja tutkimukset

2.5 Luonnonsuojelu-, metsä- ja vesilain mukaisten luontotyyppien suojelu

Ko. lakeihin sisältyy ns. luontotyyppi-suojelu. **Luonnonsuojelulain** mukaisia **luontotyyppejä** Pohjois-Pohjanmaalla voivat olla seuraavat lain (LSL 29 §) tarkoittamat kohteet:

- tervaleppäkorvet
- luonnontilaiset hiekkarannat
- merenrantaniityt
- puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit
- katajakedot
- lehdesniityt
- avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmittä

Kohteet ovat verraten harvinaisia, usein pienialaisia ja luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia. Rannikolla luonnontilaisia hiekkarantoja ja merenrantaniittyjä voi kuitenkin olla tietyillä alueilla paljon. Em. luontotyyppijä ei saa muuttaa niin, että niiden ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu (LSL 29 §). Muuttamiskielto tulee voimaan kun alueellinen ympäristökeskus on määritellyt luontotyyppin rajat ja antanut päätöksen tiedoksi omistajille ja haltijoille. Kaavoihin kohteet on merkittävä ja laadittava asianmukainen kaavamääräys, esim. Haukiputaan rantayleiskaavan hiekkaranta: sh-1, kaavamääräys: luonnontilainen hiekkaranta, joka on luonnonsuojelulailla suojeltu luontotyyppi. Aluetta ei saa muuttaa niin, että luonnontilaisen hiekkarannan ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on 1998 - 2000 inventoinut alueellaan olevia luonnonsuojelulain tarkoittamia luontotyyppejä. Inventoidut tiedot ovat käytettävissä kaavoitukseen. Kesän 2000 inventointien jälkeen tietoja on kertynyt erityisesti merenrantaniityistä, mutta myös hiekkarannoista.

Vesilain mukaiset suojeltavat luontotyyppit

- pienet lammet ja järvet (enintään 1 ha)
- lähteet
- fladat ja kluuvijärvet (enintään 10 ha)
- luonnontilaiset uomat

Luonnontilan muuttaminen on kiellettyä suoraan vesilain nojalla (1. luku 15 a§ ja 17 a§). Ympäristölupavirasto voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen. Vesilain mukaiset suojeltavat luontotyyppit on syytä merkitä kaavoihin ja laatia suojeltavaa luontotyyppiä turvaava kaavamääräys.

Metsälaissa (10 §) suojan saavat **erityisen tärkeät elinympäristöt**, joiden ominaispiirteet säilytetään pääasiassa metsäsuunnittelun avulla. Näitä ovat:

- lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt
- ruoho- ja heinäkorvet
- saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja letot
- rehevät lehtolaikut
- pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla
- rotkot ja kurut
- jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät
- karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat.

Kaavoihin on syytä merkitä metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt ja laadittava asianmukainen kaavamääräys.

Euroopan yhteisön lajisuojelua koskevat erityissäännökset

Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden selvästi luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Tämä ei edellytä - toisin kuin 47 §:n tärkeän esiintymispaikan suojelu - hallinnollista päätöstä, jossa osoitetaan alueen rajat. Luontodirektiivin liitteen Suomessa esiintyvät eläinlajit on luet-

teloitu luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 5. Nisäkkäistä näitä ovat mm. ilves, karhu, liito-orava, saukko ja susi.

Luontodirektiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet liitteessä IV olevia kasvilajeja koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja kiellettävä mm. näiden kasvien hävittäminen luonnosta niiden luontaisella levinneisyysalueella. Tällaisia lajeja ovat mm. tikankontti ja lettorikko.

2.6 Uhanalaiset lajit ja erityisesti suojeltavat lajit

Uhanalaiset lajit

Uhanalaisista lajeista on ilmestynyt kolme mietintöä. Tuoreimmassa mietinnössä (v. 2000) luokittelu on uudistettu. Luonnonsuojelulain (46 §) todetaan, että asetuksella voidaan säätää uhanalaiseksi lajiksi sellainen luonnonvarainen eliölaji, jonka luontainen säilyminen Suomessa on vaarantunut. Luonnonsuojeluasetuksessa on luettelo uhanalaisista lajeista (liite 4). Uhanalaisia lajeja ja niiden elinympäristöjä seurataan vaihtelevalla tarkkuudella. Joidenkin lajien esiintyminen tunnetaan verraten hyvin. Kaavoituksessa tulee kohteesta riippuen riittävällä tavalla olla selvillä (tarvittaessa selvittää) alueen uhanalaisten lajien ja niiden elinympäristöjen säilyttämisen edellytyksistä. Tähän voidaan käyttää olemassa olevia inventointitietoja ja rekistereitä. Vanhat esiintymätiedot tulisi tarkistaa maastossa sellaisena aikana, jolloin lajin esiintyminen on mahdollista havaita (linnut pesimäaikana ellei kyse muutokerääntymistä, kasvit kesä/heinä-elokuu). Maastotyön aikana on syytä havainnoida myös mahdollisia uusia uhanalaisesiintymiä. Inventoijan tulee luonnollisesti tuntee kohdelajit.

Erityisesti suojeltavat lajit

Luonnonsuojelulain 47 §:n mukaan erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen

tai heikentäminen on kielletty. Kielto tulee voimaan, kun alueellinen ympäristökeskus on päätöksellään määritellyt erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikan rajat ja antanut päätöksen tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille (Pohjois-Pohjanmaalla on toistaiseksi tehty vain yksi päätös erityisesti suojeltavan lajin elinympäristön säilyttämisestä). Koska ympäristökeskuksen päätöksiä on odotettavissa maltillisella aikataululla, tulee kaavoitettaessa kohteesta riippuen riittävällä tavalla olla selvillä, esiintyykö alueella erityisesti suojeltavia lajeja ja onko esiintymä lajin säilymiselle tärkeä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja uhanalaisista eläin- tai kasvilajeista tai arvokkaiden luonnonalueiden suojelusta, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi kysymyksessä olevan eläin- tai kasvilajin tai alueen suojelun. Kun säännökseen sisältyy julkisuusolettamaan perustuva salassapitosäännös, olettamana on, että asiakirjat ovat julkisia. Salassa pidettäviä ne ovat vain siinä tapauksessa, että vahinkoedellytys tapauskohtaisesti täyttyy.

2.7 Raportointi

On tärkeää raportoida luontoselvityksen tulokset havainnollisesti ja ytimekkäästi. Parhaimmillaan luontoselvityksessä on tekstiosa ja karttaosa sekä lisäksi valokuvia kohdealueesta. Tekstissä kuvataan alue yleisesti sekä sen osat alueet erikseen: käydään läpi tietoa luonnosta (geomorfologia, kasvillisuus, eläimistö), suojelunarvoisista kohteista ja alueen rakennettavuudesta suhteessa todettuihin luonnonarvoihin. Kuvat ja taulukot ovat hyvänä apuna tekstin havainnollistajina. Valokuvat mahdollistavat aluetta tuntemattoman lukijan perehtymisen kaavoitettavaan alueeseen paremmin kuin pelkän tekstin lukeminen. Epävarmuustekijät tulee

muistaa ilmoittaa, kuten aineiston riittämättömyys joltakin osin tai esim. väärä inventointiaika jne.

Luontaselvityksessä on tärkeää havainnollistaa todetut luonnonarvot ja muut rakentamiseen määrään ja sijoittamiseen vaikuttavat tekijät sijoittamalla ne kartoille, esitetäänhän kaavakin kartalla. Tulokset on useinkin parasta esittää useammalla teemakartalla havainnollisuuden säilyttämiseksi: esim. geomorfologinen kartta, kasvillisuus- ja eläimistökartta, erityiskohteet ja maisemakuva, rakentamiseen soveltumattomat alueet jne.

Havainnollinen ja ytimekäs luontaselvitys palvelee sekä kaavan laatijaa (niin, että tämä osaa ottaa luonnonarvot huomioon oikealla tavalla) että tahoja, jotka antavat kaavasta lausunnon tai pyrkivät siihen vaikuttamaan muulla tavalla (osaavat kiinnittää huomiota oikeisiin asioihin ja näkevät, että kaavan laatija on ottanut luontoarvot huomioon).

Kuva 2. Merenrantaniityt saavat suojan luonnonsuojelulain luontotyyppinä.

Säädöstaustaa

3.1 Taustaa maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/99)

1 § Lain yleinen tavoite

...luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Ekologisesti kestävä kehitys tarkoittaa mm. biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä, kestävää energian ja luonnonvarojen käyttöä.

5 § Alueiden käytön suunnittelun tavoitteet

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää:

-
- 4) *luonnonmonimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä;*

9 § Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia

39 § Yleiskaavan sisältövaatimukset

.....

Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:

- 1) *yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys;*
-
- 7) *ympäristöhaittojen vähentäminen;*

- 8) *rakennetun ympäristön maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä*

- 9) *virikistyksen soveltuvien alueiden riittävyys.*

.....

41 § Yleiskaavamääräykset

.....

Jos jotakin aluetta tai rakennusta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava, yleiskaavassa voidaan antaa sitä koskevia tarpeellisia määräyksiä (suojausmääräykset).

43 § Rakentamis- ja toimenpiderajoitukset (yleiskaava)

Yleiskaavassa voidaan määrätä, ettei yleiskaava-alueella tai sen osalla saa rakentaa niin, että vaikeutetaan yleiskaavan toteuttamista (rakentamisrajoitus). Tällöin ei sovelleta, mitä 1 momentissa säädetään. Yleiskaavassa voidaan myös määrätä, ettei maisemaa muuttavaa toimenpidettä saa suorittaa ilman 128 §:ssä tarkoitettua lupaa (toimenpiderajoitus).

54 § Asemakaavan sisältövaatimukset

...Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. Kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä on oltava riittävästi puistoja tai muita lähivirkistyksen soveltuvia alueita.

57 § Asemakaavamääräykset

.....

Jos jotakin aluetta tai rakennusta on maiseman, luonnonarvojen, rakennetun ympäristön, kulttuurihistoriallisten arvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen vuoksi suojeltava, asemakaavassa voidaan antaa sitä

koskevia tarpeellisia määräyksiä (suojelumääräykset). Suojelumääräysten tulee olla maanomistajalle kohtuullisia.

73 § Ranta-alueiden loma-asutusta koskevan yleis- ja asemakaavan erityiset sisältövaatimukset

...katsottava, että:

- 1) suunniteltu rakentaminen ja muu maankäyttö sopeutuu rantamaisemaan ja muuhun ympäristöön;
- 2) uonnonsuojelu, maisema-arvot, virkistystarpeet, vesiensuojelu ja vesihuollon järjestäminen sekä vesistön, maaston ja luonnon ominaispiirteet otetaan muutoinkin huomioon; sekä
- 3) ranta-alueille jää riittävästi yhteistä rakentamatonta aluetta.

.....

197 § Suhde muuhun lainsäädäntöön

Kaavaa hyväksyttäessä ja vahvistettaessa on sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, noudatettava, mitä luonnonsuojelulain 10 luvussa säädetään. Lupa-asiaa ratkaistaessa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään.

.....

3.2 Tausta määkäyttö- ja rakennusasetuksessa (895/99)

1 § Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

...kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

.....

3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;

.....

5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön.

....

17 § ja 25 § Kaavaselostus (yleiskaava ja asemakaava)

Selostuksessa esitetään mm:

....

4) kaavan vaikutukset...luontoon, maisemaan,... ja kulttuuriin sekä muut kaavan merkittävät vaikutukset;

....

7) valitun kaavaratkaisun keskeinen sisältö ja perusteet sekä selvitys siitä, miten vaikutusselvitysten tulokset ja eri mielipiteet on otettu huomioon;

.....

3.3 Taustaa luonnonsuojelulaissa (luvut 2.5 ja 2.6)

10. luku Natura 2000 -verkostoa koskevat erityissäännökset.

Verkosto koostuu 1) lintudirektiivin linnustonsuojelualueista (SPA-alueet) ja 2) luontodirektiivin mukaisista alueista (SCI-alueet). Kaavoitettaessa on tarvittaessa selvitettävä kaavan vaikutukset Natura 2000 -verkostoon kuuluvaan kohteeseen:

* LsL 65 §: jos suunnitelma todennäköisesti merkittävästi heikentää niitä luonnonarvoja, joiden vuoksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon, vaikutukset on arvioitava (ns. Natura-arviointi)

* LsL 66 §: viranomaisen voi hyväksyä tai vahvistaa kaavan tai muun suunnitelman vain, jos arviointi osoittaa, että se ei merkittävästi heikennä Natura-alueen luonnonarvoja

3.4 Taustaa valti- neuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista

Yleistavoitteet. Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden välillä edistetään mahdollisuuksien mukaan. Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävää hyödyntämistä edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämässä suojelutavoitteita vaarantamatta.

Erityistavoitteet. Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Alueidenkäytössä on otettava huomioon kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevat kansainvälisten sopimusten velvoitteet sekä valtioneuvoston päätökset. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit (valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, valtakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset ympäristöt ja valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet) otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina.

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota. Alueidenkäytön suunnittelussa rantaan tukeutuva loma-asutus on mitoitettava siten, että turvataan luontoarvoiltaan arvokkaiden ranta-alueiden säilyminen sekä loma-asumisen viihtyisyys.

Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet.

Yleistavoitteet. Alueidenkäytöllä edistetään mm. maankohoamisrannikon säilymistä luonto- ja kulttuuriarvojen kannalta erityisen merkittävänä aluekokonaisuuksina. Alueiden erityispiirteet tunnistetaan ja alueidenkäyttö sovitaan mahdollisimman tasapainoisesti yhteen poikkeuksellisten luonnonolojen ja kulttuuriarvojen turvaamiseksi. Samalla tuetaan luonnonoloihin sopeutuneiden omaleimaisten kylä- ja kulttuuriympäristöjen säilymistä ehyinä. Maankohoamisrannikolla otetaan huomioon maankohoamisen taloudelliset ja ympäristölliset vaikutukset olemassa olevaa rakennetta uudistettaessa ja uutta suunniteltaessa. Jokien suistoalueilla kiinnitetään erityistä huomiota maiseman ja luonnontalouden erityispiirteisiin. Rakentamisen sijoittelussa turvataan maankohoamisrannikolle ominaisten luonnon kehityskulkujen alueellinen edustavuus.